

**Prostor pro rozvoj odpovědného jednání k přírodě a lidem
v RVP a vybraných ŠVP**
- výsledky srovnávací analýzy

18.9.2019, Hradec Králové

CIVIS: ZAOSTŘENO NA OBČANSKÉ A SOCIÁLNÍ KOMPETENCE

Proč?

“Čím RVP a vybraná ŠVP podporují a čím naopak limitují rozvíjení odpovědného jednání k lidem a přírodě?”

CO jsme srovnávali?

**Rámcový vzdělávací program
pro základní vzdělávání
(červen 2017)**

**24 Školních vzdělávacích
plánů základních škol
zapojených do projektu CIVIS**

6 výukových strategií

Výuka mimo školu

Zapojení žáků do rozhodování

Spolupráce s aktéry mimo školu

Mezipředmětové učení

Aktivní učení

6 oblastí kompetence odpovědného jednání k přírodě a lidem + složky

Vnímavost

Vztah k místu

Připravenost jednat

Řešení problémů

Badatelské dovednosti

Porozumění systémům a dějům v nich

technicko-organizační zajištění

Organizace výuky

Navýšení disponibilními hodinami

Zájmové vyučování

JAK jsme postupovali?

- Sestavení týmu SEVER + Varianty (5 lidí)
- Výběr kritérií + ujasnění charakteristik
- „Kalibrace“ porozumění kritériím v souvislosti s RVP i ŠVP
- Kvalitativní obsahová analýza RVP – všichni
- Kvalitativní obsahová analýza ŠVP – 1 dokument/ 2 lidé (kontrolní čtení), tvorba souhrnů
- Tvorba textů k jednotlivým kritériím (tj. učení mimo školu v RVP a v ŠVP)
- Zjištění, tvorba závěrů a doporučení

- Finální dokument konec září 2019

CO jsme zjistili

- RVP nebrání, ale ne vždy dostatečně podněcuje
    - > **formulace OV** (závazné) chybí, či jasně nenavádí ke sledovanému cíli
    - > **komplexnost** pojetí strategie/ kompetence
    - > **nevyváženost mezi vzdělávacími oblastmi/ obory**
    - > **nevyváženost mezi 1. a 2. stupněm**
  - > RVP nikde přehledně **nepopisuje vzdělávací strategie** - zejm. ne v souvislosti se vzdělávacím cílem konkrétní oblasti
  - > některé strategie/ oblasti kompetence zachraňují v RVP primárně **průřezová témata** (participace, celoškolní přístup)
-

CO jsme zjistili (RVP)

RVP vytváří prostor pro
rozvoj strategie a
dostatečně podněcuje

RVP neomezuje
zapojení strategie, ale
dostatečně nemotivuje

RVP neomezuje, ale
také nepodněcuje

Mezipředmětové
učení

Výuka mimo
školu

Celoškolní přístup

Aktivní učení

Zapojení žáků do
rozhodování

Spolupráce s
aktéry mimo školu

CO jsme zjistili (RVP)

	Obecné podněty pro začlenění	Formulace očekávaných výstupů	Vyváženost napříč obory	Komplexnost pojetí	Zahrnutí na 1. a 2. stupni	Popsané klíčové kompetence	Přínos průřez. témat
Vnímavost	Yellow	Red	Red	Red	Yellow	Yellow	OSV, MKV, EV, MV
Vztah k místu	Yellow	Yellow	Red	Red	Yellow	Red	VDO, MKV, EV
Badatelské dovednosti	Yellow	Yellow	Red	Red	Yellow	Yellow	MV, EV
Porozumění systémům a dějům v nich	Yellow	Red	Yellow	Red	Yellow	Yellow	EV
Řešení problémů	Green	Yellow	Red	Yellow	Green	Green	MKV, EV
Připravenost jednat	Yellow	Red	Red	Red	Yellow	Yellow	VMEGS, MKV, EV

CO jsme zjistili (RVP)

RVP vytváří prostor pro
rozvoj strategie a
dostatečně podněcuje

RVP neomezuje
zapojení strategie, ale
dostatečně nemotivuje

RVP neomezuje, ale
také nepodněcuje

Řešení problémů

Porozumění
systémům a
dějům v nich

Badatelské
dovednosti

Připravenost jednat

Vnímavost

Vztah k místu

CO jsme zjistili (ŠVP)

ŠVP většinou odráží RVP

Strategie a oblasti kompetence, kde jdou ŠVP **nad rámec podnětů v RVP = inspirace pro (revize) RVP:**

- **participace** („Žákům je předávána pokud možno co největší zodpovědnost za výsledky vlastního vzdělávání.... Volí „hloubku“ znalostí, kterou chtějí v daných oblastech získat.“)
- **výuka mimo školu** („jedním z cílů (výuky) je co nejtěsnější sepětí s přírodou“ , U tématu ekosystému to znamená: – vzdělávání se přímo v ekosystému (v terénu)“)
- **!!! vztah k místu** („Výuka je cíleně zaměřena na poznávání vztahů ve světě na nejbližším okolí – školní průřezové téma Naše Ostopovice. Z této zkušenosti žáci odvozují vazby v širších souvislostech až ke globálním problémům současného světa.“)
- **řešení problémů** (“vede žáka k nutnosti zaujmout vlastní postoj k dané situaci”, “promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností”)
- **vnímavost**

Kde naopak většina ŠVP **nenaplnuje potenciál**, který RVP otevírá:

- **mezipředmětové učení**
-

Jaký prostor poskytuje RVP?

Participativní přístup

- Pojetí základního vzdělávání na 2. stupni

„umožňuje využít náročnější metody práce i nové zdroje a způsoby poznávání, zadávat komplexnější a dlouhodobější úkoly či projekty a přenášet na žáky větší odpovědnost ve vzdělávání i v organizaci života školy“.

- podmínky vzdělávání

"spoluúčast žáků na vzdělávání a životě školy, která přechází do modelu demokratického společenství – budování komunity na principech svobody, odpovědnosti, stability společných pravidel, spravedlnosti, spolupráce".

- Výchova k občanství

„naše škola – život ve škole, práva a povinnosti žáků, význam a činnost žákovské samosprávy, společná pravidla a normy; vklad vzdělání pro život“

- VDO

„škola jako model otevřeného partnerství a demokratického společenství, demokratická atmosféra a demokratické vztahy ve škole; způsoby uplatňování demokratických principů a hodnot v každodenním životě školy (význam aktivního zapojení žáků do žákovské samosprávy – žákovských rad či parlamentů); formy participace žáků na životě místní komunity; spolupráce školy se správními orgány a institucemi v obci“

Formulace očekávaných výstupů

ZCELA CHYBÍ PRO:

Zapojení žáků do rozhodování, spolupráce s aktéry mimo školu, mezipředmětové učení, celoškolský přístup
Vnímavost, porozumění systémům a dějům v nich, připravenost jednat

VÝUKA MIMO ŠKOLU

“Z-9-7-02 aplikuje v terénu praktické postupy při pozorování, zobrazování a hodnocení krajiny”

“Z-9-7-03 uplatňuje v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu v krajině, uplatňuje v modelových situacích zásady bezpečného chování a jednání při mimořádných událostech”

ŠVP

„pozoruje přírodu na konkrétních místech v obci a okolí“, „pracuje na vlastním svěřeném záhoně na školní zahradě“, „kreslí v plenéru“

X

“D-9-1-02 uveďe příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány”

Formulace očekávaných výstupů

“Vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického.”

“Hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům.”

X

“Having explored my local area, I can present information on different places to live, work and relax and interesting places to visit.”

„Projevuje zájem o významná místa v obci, poznává je a chová se k nim ohleduplně a s úctou, vypravuje o nich a vyjadřuje své dojmy“.

„Publikuje bulletin zaměřený na místní události nebo zajímavosti, tvoří návrh a design bulletinu. Určí okruh čtenářů pro svůj bulletin“

Vyváženost mezi 1. a 2. st.

Výuka mimo školu

Charakteristika vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět (1.stupeň)** dle RVP:

„Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků“

„je důležité, aby žáci mohli (...) společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu atd.“

„Na základě praktického poznávání okolní krajiny a dalších informací se žáci učí...“

V charakteristikách vzdělávacích oblastí **pro 2.stupeň v RVP podobné formulace chybí.**

X

Ve zkoumaných ŠVP nalezeny příklady jdoucí nad rámec RVP:

„výuka probíhá přímo v přírodě nebo na školní zahradě „(ŠVP ZŠ Jílové, Přírodopis, str.269)

„v co největší míře využívat výuku v přírodě v tzv.“ zahradních třídách“ (Charakteristika ŠVP ZŠ Veliš, str.19) - toto je dále uvedeno jako výuková strategie v předmětech na 2.stupni - přírodopis, zeměpis, pěstitelské práce.

Vyváženost mezi vzdělávacími oblastmi/ obory

Nejvýrazněji se projevuje u:

Vzdělávacích strategie

- výuka mimo školu (**Z, Př., Prac. výchova X Děj, Ov**)
- Zapojení žáků do rozhodování (jen **VDO, výchova k občanství X Člověk a příroda ad.**)

Oblasti kompetence:

- **vnímavost** (v RVP směřována převážně k lidem obsažena zejm. v **humanitně orientovaných oborech**)
  - **badatelské dovednosti** (**přírodopis, humanitní obory**)
  - **řešení problémů** (zcela chybí v **CH, F, Př.**)
  - **Vztah k místu**
  - **Připravenost jednat**
-

Vyváženost mezi mezi vzdělávacími oblastmi/ obory

Vztah k místu

Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (1.stupeň) dle RVP:

V charakteristice vzdělávací oblasti se o tematickém okruhu „Místo, kde žijeme“ uvádí: „Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků (např. v dopravní výchově). Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi. (str. 42).

Zeměpis X V charakteristikách vzdělávacích oborů **Dějepis a Přírodopis** (2.stupeň) RVP vztah k místu nijak nezdůrazňuje (a přitom by to právě u těchto oborů bylo logické).

X

„Tvorba lokální vlastivědné učebnice a atlasu je inovativním pojetím výuky. Realizací vlastivědné učebnice dojde k prohloubení a začlenění myšlenek TUR do předmětů a mezipředmětových vazeb.“(ŠVP ZŠ Deblín, Charakteristika školy, str.11)

Komplexnost pojetí strategie/ oblasti kompetence

Žádná ze strategií ani oblastí kompetence není obsažena komplexně

Nejvýrazněji se týká

strategie:

celoškolní přístup, spolupráce s aktéry mimo školu, participace

oblast kompetence:

Vnímavost, vztah k místu, badatelské dovednosti, porozumění systémům a dějům v nich, připravenost jednat

Komplexnost pojetí strategie/ oblasti kompetence

Participativní přístup

- a) Podíl na organizaci života školy, spoluutváření prostředí + **Význam a činnost žákovské samosprávy**
- b) Spoluúčast na vzdělávání
- c) **Spoluúčast na utváření pravidel**
- d) **Formy participace žáků na životě komunity a řešení problémů**

Badatelské dovednosti

Složky:

- Kladení otázek
- **Práce s informacemi**
- **Vlastní výzkum**
- **Význam bádání a jeho omezení**

Strategie a RVP, význam průřezových témat

	Přínos průřez. témat
Výuka mimo školu	OSV, MKV, EV, MV
Zapojení žáků do rozhodování	VDO, MKV, EV
Spolupráce s aktéry mimo školu	MV, EV
Mezipředmětové učení	EV
Aktivní učení	MKV, EV
Celoškolní přístup	VMEGS, MKV, EV

	Přínos průřez. témat
Vnímavost	EV
Vztah k místu	VDO
Badatelské dovednosti	VDO
Porozumění systémům a dějům v nich	Hlavní prvek
Řešení problémů	OSV, VDO, EV
Připravenost jednat	VDO, MKV, EV

Shrnutí a doporučení

- Konkrétně uvedena u jednotlivých kapitol

obecně

- Posílit začlenění strategií a oblastí kompetence do obecných částí RVP (zejm. u spolupráce s aktéry mimo školu)
  - Doplnit **formulace OV**, provázat s charakteristikami a cíli vzdělávacích oblastí, návodnější znění (činnostní, více úrovní nejen kognitivní)
  - **začlenit** pojetí strategie/ oblastí kompetence **komplexně**
  - **Posílit vyváženost mezi vzdělávacími oblastmi/ obory**
  - **Posílit vyváženost mezi 1. a 2. stupněm**
  - Vytvořit kapitolu věnovanou vzdělávacím strategiím
  - Zachovat průřezová témata
-

-
- Více již brzy na: www.lipka.cz/civis

Děkuji za pozornost

Veronika Endrštová

Lenka Brožová

Míša Glvaňová

Jiří Kulich

Hana Kulichová

Zuzana Krulichová

